

Herman Ottó: **Kutyanevek**

Kutya nélkül a legjobb pásztor sem vállalhatja felelősséget a reábizott nagy értékekért, a melyeket egy-egy gulya, egy-egy nyáj képvisel.

A kutya nemcsak terelő, hanem védője is az éberségére és bátorságára bízott nyájnak, és azt a kevés nyugodalmat, a melyet a pásztor talál, a melyre teste reászorul, a kutya éberségének és hangadó tulajdonságának köszönheti.

A pásztor ezekért meg is becsüli kutyáját.

Az bizonyos, hogy a kutya sajátos betegsége a veszettség, rettenetes baj és jaj annak, a ki áldozatul esik neki. A mióta azonban a zseniális franczia, Pasteur, megtalálta és a társadalom javára fogamatba vette biztos eljárását, a baj terjedelemben folyton csökken. És végtére is: mik azok az elszórt esetek és áldozataik a modern, tömegeket irtó és valóban rettenetes betegségekhez képest, a melyek országos statisztikai kimutatásaiban a halálozások rovatait megtöltik!? s a melyek ellen nincs orvosság!?

A magyar pásztor és a közrendű ember is, kutyáját hivatásához illően nevezi meg. Az lévén a hite, hogy ha folyónak a nevéen szólítja komondorját, úgy ez nem vesz meg, ehhez képest kifejlődött az a hit, hogy a folyónévnek védő hatalma van a veszettség ellen s ilyen ne-

veket adott java ebeinek, kik erejüknel fogva különösen veszedelmesek voltak. Kapcsolatos ez a hit a veszettségnek azzal a tünetével, hogy az eb akkor irtózik a víztől.

Tehát a nevek ilyenek: „Berettyó”, „Bodrog”, „Dráva”, „Duna”, „Maros”, „Sajó”, „Sió”, „Szamos”, „Tisza”.

Abból az időből, a mikor a magyar fiúkat még Olaszországba vitték katonáskodni, kerültek a magyar kutyák sorába az „Arnó”, „Tebró”, „Rénó” stb.

Urak szájáról felszedett nevek: „Hector”, „Lord”, „Pamina” – a XIX. században igen elterjedt –, „Plúto”, „Szultán”, sőt „Wasszer”.

Humoros magyar nevek: „Nemaz”, „Mitvisz”, „Migondja”; a divatot gúnyulók: „Krinolin”, „Tunika”, „Viklér”. – Egyebek: „Akármí”, „Hallgass”, „Hallode”, „Jeszesz” – valami Jézust emlegető németre szabva...

„Kabát”, „Kaczabány”, orosz téli felöltő, az Alföld főhelyein: „Kaczabáj”, „Kávé”, „Kalács”, „Kiaz”, „Kivigyáz”, „Klapecz”; „Hurka”, „Mitlátsz”, „Mizörög”, „Nemaz”, „Taládd e” – találd el; „Tepertyű”, „Veddrád” stb. Az e nevekből származó sok furcsa helyzet nagy mulatsága a bojtárságnak.

Kriza János „Vadrózsái”-ban a régi kiadás 391. oldalán 171 kutyanev van kimutatva, köztük a főfolyók, mint a Királyhágón innen; ott van aztán „Becsület”, a „Prikulics” és hasonlók.

Az egész névadásból kicsillan a tréfa, a humor és a tisztesség tudása.

Részlet „A pásztor nyelv hajlékonysága” című fejezetből, Herman Ottó „A magyar pásztorok nyelvkincse” című művéből (Természettudományi Könyvkiadó Vállalat, Budapest, 1914.)

Herman Ottó és a felesége. „A pásztori arcképek között egy szaru sórtartón feltűnik... (1890-ben) egy különleges módon egyénített alak, városias öltözetben, dús, kétágú szakállal, hosszú hajjal. Karján felesége, lába előtt tarka kutyája, kezében puskát tart. Ez Herman Ottó, a magyar tárgyil néprajz megalapozója, a pásztorművészet felfedezője és legszebb emlékeinek összegyűjtője (akl emellett ornitológus is volt, ezért járt puskával). Egyedülálló tudománytörténeti ábrázolás ez a népművészetben” – olvashatjuk Fél Edit – Hofer Tamás „Parasztok – pásztorok – betyárok. Emberábrázolás a magyar népművészetben” című könyvében (Corvina Kiadó, 1966).